

С. М. Луценко,
аспірант кафедри державного управління
та адміністративного менеджменту
Класичного приватного ун-ту

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Розглянуто та проаналізовано проблеми у сфері інформаційного суспільства та характеризуються напрямки та перспективи інформаційного забезпечення органів влади.

Ключові слова: інформація, інформаційне забезпечення.

Інформації належить важлива роль в управлінських технологіях і процесах. Оперативний аналіз інформації органами влади центрального, регіонального і місцевого рівнів сприяє своєчасному прийняттю управлінських рішень. Інформаційне забезпечення органів публічної влади є одним з найважливіших завдань на сучасному етапі. За допомогою механізмів інформаційного забезпечення формуються умови для розвитку та вдосконалення інформаційного суспільства, стимулюються і розширюються інформаційні технології, забезпечується вільний доступ населення до інформації. Зазначене передбачає необхідність прийняття і реалізації певної стратегії розвитку, програми в сфері інформаційного забезпечення.

Теоретичну основу дослідження інформаційного забезпечення становлять роботи сучасних українських вчених М. Згуровського, А. Колодюка. Працюють у цьому напрямку російські вчені В. Іноземцев, Т. Єршова та ін. Питанням інформаційного забезпечення в системі державного управління приділяють увагу М. Дітковська, П. Клімушин, О. Крюков, О. Орлов, А. Панчук.

Мета статті – проаналізувати проблеми на напрямки інформаційного забезпечення органів влади.

Інформація відіграє важливу роль в управлінських процесах як специфічний товар і важливий ресурс. Інформатизація органів публічної влади та інших державних установ (комп'ютеризація, впровадження електронного документообігу, електронної комунікації) стає одним з

першочергових завдань держави, що сприятиме підвищенню якості управлінської діяльності.

На шляху розвитку інформаційного суспільства в Україні існує ціла низка проблем, які потребують вирішення. Під час дослідження «Інформаційне забезпечення органів публічної влади в Україні», проведеного нами у червні-грудні 2010 р. в Харківській, Сумській, Житомирській та Херсонській областях, виявлено, що серед серйозних проблем, які гальмують процес інформатизації слід назвати: недостатнє наукове та кадрове забезпечення; матеріально-технічне забезпечення установ та організацій; недосконалість законодавчої бази щодо інформаційного забезпечення; незацікавленість працівників органів влади та державних установ у впровадженні новітніх наукових досягнень у сфері своєї діяльності; такі характеристики працівників як ерудованість, володіння новими інформаційними технологіями не являються пріоритетними характеристиками працівника для просування по службі; існує необхідність в покращенні забезпечення державних установ сучасною комп'ютерною технікою.

По-перше, це наукове, кадрове забезпечення та матеріально-технічне забезпечення установ та організацій. Стан матеріально-технічного забезпечення не є сприятливим задля ефективного розвитку як кадрового забезпечення сфери ІТ, так і інформаційного суспільства України загалом. Отже на сьогодні вкрай необхідно прискорювати комп'ютеризацію навчальних закладів та підключення їх до мережі Інтернет, для чого залучати як кошти державного бюджету, так і ресурси компаній сфери ІТ [2, с. 18–20].

Наступна проблема – уповільнення впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. За даними IDC (провідної американської аналітичної компанії, що спеціалізується на дослідженнях ринку інформаційних технологій), ємність українського ринку інформаційних технологій в 2008 р. склала близько 3,8 млрд дол. Важке економічне становище країни в 2009 р. вже привело до значного скорочення

витрат на ІТ. Серед причин – падіння ВВП на 10 % і недостатність фінансових ресурсів у всіх категорій споживачів.

Перешкодою при побудові інформаційного суспільства в більшості країн світу, в тому числі й в Україні є «інформаційна нерівність» населення планети, окремих країн, забезпечення інформаційної безпеки. Серед проблем інформаційного суспільства перш за все говорять про «цифрову нерівність» («*digital divide*»), або вживають інші терміни – «цифровий розрив», «цифрова прірва», «інформаційний розрив», «інформаційна прірва». «Цифрова нерівність» – різниця у доступі до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших послуг до інформаційних комп'ютерних технологій.

Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє ефективно забезпечувати суспільство доступом до соціальних благ. На сьогодні розрив між індустріальними й менш розвиненими країнами, молодим і старшим поколінням, між тими, хто вміє працювати з новими інформаційними технологіями, і тими, хто не вміє швидко збільшується.

Нерівність проявляється в усіх сферах життя людини: у доступі до життєво важливих ресурсів (продовольчих, сировинних, енергетичних і т.п.), до робочих місць, освіти, медичних послуг, культурної спадщини та ін. В основі нерівності лежить різниця людей у фінансовому чи соціальному статусі, освіті, віці, місці проживання, расі, та ін. Нерівність накладає свій відбиток не тільки на відносини між людьми, а й на міждержавні відносини.

За принципом використання ІКТ населення можна поділити на три групи: тих, хто використовує ІКТ; на тих, хто хоче використовувати новітні технології, але поки з певних причин не може – складається з людей, які мають бажання, але не мають можливості доступу до ІКТ; на тих, хто з різних причин не хоче використовувати новітні технології – ця група включає тих, для кого все, що пов'язане з ІКТ, перебуває в зоні відчуження – це інформаційно пасивні громадяни, а також на тих, хто заперечує нововведення в принципі [8].

На сьогодні не існує загальноприйнятої системи оціночних критеріїв з

вимірювання «цифрового розриву». Сучасні дослідники «цифрової нерівності» Д. Дубов, С. Дубова виділяють основні напрями, вирішення яких буде сприяти вирішенню питання «цифрового розриву», зокрема формування сприятливих умов для розвитку інформаційного суспільства через створення відповідної законодавчої, суспільної та економічної бази. В розвитку інформаційного суспільства та в подоланні проблеми «цифрової нерівності» особливе місце займає існуюча законодавча база. В Україні прийнято низку законів та програм (зокрема – «Національну програму інформатизації», програму «Електронна Україна»).

Для успішного подолання «цифрової прірви» яка існує між Україною та провідними світовими державами потрібна цілеспрямована державна політика з розвитку ІКТ в Україні. Законодавча база повинна стимулювати конкуренцію на ринку ІКТ, що в кінцевому результаті приведе до зменшення вартості ІКТ для населення та як наслідок збільшить кількість громадян, що втягнуті в процеси інформатизації.

Слід звернути увагу, що розв'язуючи питання правового режиму інформації, слід враховувати особливості українського суспільства, ментальність народу: там, де в країнах Заходу достатньо традицій, нам потрібні формальні процедури та механізми. Тому важливо не просто унормувати доступ до інформації, під яким розуміють загальний порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації, як зазначено в Посланні Президента України, а й чітко визначити процедури, терміни, вартість отримання інформації, обов'язок органів державної влади надавати інформацію збалансувати встановленням відповідальності за невиконання таких дій, деталізувати способи оприлюднення інформації та подання інформаційних запитів з урахуванням сучасного стану розвитку комунікативних технологій [7, с. 69].

Зважаючи на відносно недавнє поширення комп'ютерної техніки в Україні, широкі верстви населення не охоплені програмами комп'ютерної освіти. Ця проблема характерна не тільки для України, але й для більш

розвинутих країн. Однак у цих країнах намагаються активно підвищувати комп'ютерну освіту населення. Поряд з слабкою комп'ютерною освітою суттєвою проблемою є невміння працювати з мережею Інтернету, використовувати її пошукові можливості, незнання всіх можливостей, що надає мережа Інтернету. Слабка поінформованість про мережу Інтернету характерна також і для тих країн, які в найближчому майбутньому можуть стати членами Європейського Союзу.

Кількість людей у них, які не вміють користуватись Інтернетом, становить 20 % (для країн, що входять до «Європи+», цей показник становить 10 %). Саме залучення в Україні вікових категорій (38 – 43 років) людей до використання можливостей інформаційного суспільства може пришвидшити перехід української економіки від «ресурсної» до «економіки знань». Нестача комп'ютерної освіти у працівників (зокрема – державних службовців) призводить до нестачі кваліфікованих кадрів у сфері державного управління, що значно стримує процеси інформатизації.

Створення системи мотиваційних чинників для залучення населення до використання ІКТ. Невисока популярність процесів інформатизації в Україні зумовлена не лише економічними та законодавчими перепонами, але й несформованістю потреби громадян у отриманні інформації саме завдяки новітнім технологіям [0].

Однією з проблем інформаційного забезпечення в сфері державного управління України є забезпеченість комп'ютерною технікою державних органів. Показник забезпеченості обчислювальною технікою у розрахунку на одного державного службовця центральних органів виконавчої влади та ОДА складає відповідно 2,09 та 0,63. Тобто центральних органах виконавчої влади (разом із структурними підрозділами) у середньому на одного держслужбовця є у наявності 2 одиниці комп'ютерної техніки, у той час як на держслужбовця ОДА – менше одиниці [2, с. 30].

Водночас, на початок 2009 р. в мережі Інтернет представлені всі міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів

Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації. Для забезпечення інтеграції до системи національних електронних інформаційних ресурсів в рамках Національної програми інформатизації протягом 2002 – 2008 рр. здійснювалася розробка і впровадження Єдиного веб-порталу Кабінету Міністрів України та забезпечення інтеграції до нього веб-сайтів органів виконавчої влади. На даний час на Єдиному веб-порталі представлено 73 веб-сайтів центральних органів виконавчої влади та 27 веб-сайтів обласних державних адміністрацій, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [2].

Низькі показники електронної готовності України та позиції держави у авторитетних рейтингах конкурентноздатності зумовлюють початок активних дій щодо здійснення політичних та соціально-економічних реформ в напрямку розвитку інформаційного суспільства.

При проведенні інформатизації слід враховувати, що інформатизація має також негативні наслідки. В умовах зростання інформаційних потоків виникають психоемоційні перевантаження людей. Крім того, проблема вибору інформації для більшості обтяжна, інформаційне збагачення часто відбувається паралельно з духовним зубожінням. Це один із негативних наслідків переходу до інформаційного суспільства. Саме тому важливим соціальним завданням держави стає розробка механізмів фільтрації інформації у державній інформаційній політиці.

Найкращим шляхом до інформаційного суспільства для України могло бути поліпшення власних інформаційно-технологічних галузей і розвиток вітчизняних виробників комп'ютерів, телекомунікаційного обладнання і електронної техніки. Однак електронна промисловість України значно відстала від світового рівня. Основне завдання, що стоїть сьогодні перед державою, – це створення національної інноваційної системи, що базується на розвиненій інфраструктурі, цивілізованому ринку технологій та законодавчій охороні результатів інтелектуальної праці. Спираючись на ефективну державну політику, Україна має реальні можливості здійснити

технологічний прорив.

Політика у сфері інформаційного суспільства має міжгалузевий, комплексний характер і передбачає перебудову суспільства відповідно до вимог сучасного глобального простору. Модернізація механізму інформаційного забезпечення відповідно до вимог інформаційного суспільства передбачає створення нових складових: нормативно-правових, заснованих на системі національного інформаційного законодавства; організаційно-технологічних, що базуються на системі національних інформаційних ресурсів; техніко-економічних, що базуються на науково-технічному та виробничому комплексі інформаційної індустрії і ринку продукції та послуг інформаційної індустрії; соціально-освітніх, заснованих на системі масового інформаційного навчання й освіти, підготовки і перепідготовки професійних кадрів для інформаційної сфери.

Незважаючи на позитивну динаміку розвитку електронних інформаційних ресурсів в Україні невирішеними хронічними проблемами залишаються відомчий підхід до їх створення, значне дублювання інформації, відсутність єдиних стандартів та несумісність ресурсів, складність доступу тощо. Внаслідок такого стану сьогодні відсутня можливість надання інтегрованих державних послуг, у тому числі, адміністративних послуг електронними засобами. Нормативно – правова складова вирішення цієї проблеми передбачає прийняття концепції та стратегії впровадження електронного урядування, державної програми створення національного дигітального архіву та інших заходів [2]. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності сприятиме підвищенню якості управлінських послуг.

Досить важливими проблемами сьогодення залишаються:

- висока інформаційна залежність України від іноземних держав,
- неналагодженість системної електронної комунікації між владою і суспільством,
- політична заангажованість інформації.

Хоча на сучасному етапі розвитку українського суспільства можна говорити про зростання свободи слова, все ж значна кількість громадян відчуває недостатність гарантованої законодавством «відкритої, доступної, об'єктивної, повної й точної» інформації. Відсоток українців, які вважають, що становище в Україні у сфері свободи слова змінилося на гірше, збільшився протягом 2006 – 2008 рр. з 13,4 % до 44,3 % [7, с. 66]. З вищеназваної ситуації слідує, що хоча стаття 34 Конституції України [6] та Закон України «Про інформацію» [4] гарантує кожному право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб і на власний розсуд, право громадян на доступність інформації реалізоване у сучасній Україні неповною мірою.

Недосконале інформаційне забезпечення, яке не відповідає національним інтересам, неспроможне задовольнити інформаційні потреби різних соціальних груп незалежно від віку, статі, статусу, рівня освіти, релігійних, етнокультурних уподобань є прямою загрозою інформаційній безпеці держави та суспільства. Недосконалою є система державного управління та регулювання інформаційної сфери. Вона складається з надмірної кількості установ, що займаються питаннями інформаційного забезпечення, діяльність яких не скоординована належним чином. Це призводить до низки проблем, що стосуються інформаційного забезпечення. Отже, необхідна модернізація системи профільних органів державної влади в інформаційній сфері. Міжнародний досвід підтверджує корисність цього напрямку. У Великобританії, наприклад, відбулося об'єднання п'яти установ в Управління комунікаціями, в Німеччині функціонує Федеральне відомство преси та інформації, в Ізраїлі – Міністерство пропаганди [7, с. 68].

Одним з аспектів інформаційного забезпечення є створення позитивного міжнародного іміджу України.

Українське законодавство «відстає» від процесів розвитку світового інформаційного суспільства, тому потребує вдосконалення. Вдосконалення інформаційного законодавства передбачає, перш за все, введення в дію

Інформаційного Кодексу України, що передбачено Основними засадами розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр., затвердженими Законом України від 09.01.2007 р. № 537–V [3]. Для цього необхідно: визначити внутрішню структуру актів інформаційного законодавства України на рівні правової доктрини; визначити сукупність нормативно-правових актів, що регулюють інформаційне забезпечення і створити Звід законів України – Інформаційне законодавство [7, с. 70].

Значимим кроком на шляху до інформаційного суспільства стало прийняття на початку 2011 р. Закону України «Про доступ до публічної інформації» та внесення змін до Закону України «Про інформацію»[4].

Важливим завданням Уряду є створення єдиної системи зв'язків органів державної влади з громадськістю. Доцільно здійснювати це, спираючись на стандарт управління якістю ДСТУ ISO 9001–2001. Відповідно до стандарту в окремих органах державної виконавчої влади Україні вже розроблено та запроваджено методики процесів «Консультації з громадськістю», «Інформування громадськості» та «Вивчення очікувань та задоволеності споживачів» [7, с. 71]. Запровадження єдиної системи зв'язків органів державної влади з громадськістю як інструменту обов'язкового інформування громадян про діяльність органів влади вирішує важливу проблему забезпечення інформаційної відкритості влади, що є одним з ключових індикаторів демократизації влади.

Основними завданнями держави на сучасному етапі є: створення умов розвитку і зростання інформаційного сектора національної економіки; підтримка інноваційних проектів створення та розвитку систем інформатизації в пріоритетних сферах інформатизації; забезпечення інформаційної безпеки та захисту інформації; забезпечення рівноправної участі в міжнародному поділі праці; розвиток правової бази інформатизації; створення позитивного міжнародного іміджу України.

Держава повинна стати менеджером, координатором, дипломатичним, правовим та фінансовим гарантом.

Список використаних джерел

1. Дзюба М. Т. Ведення державної інформаційної політики у побудові єдиного інформаційного простору [Електронний ресурс] / М. Т. Дзюба, А. А. Демцов // Збірник наукових праць Військового ін-ту Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 19. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Znrviknu/2009_19/vip19-21.pdf
2. Доповідь про стан та розвиток інформатизації в Україні за 2009 рік / Кабінет Міністрів України. – К., 2009. [Електронний ресурс] / Сайт «Законодавство України» – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0005120-09&test=4/UMfPEGznhhxPk.ZiTCXiquHdlhssFggkRbI1c>
3. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» № 537 від 09.01.2007 р. // ВВР України. – 2007. – № 12. – С. 102.
4. Закон України «Про інформацію» № 2657 – XII від 02.10.1992 р. [із змін та допов.] [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12>
5. Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія] // П. С. Клімушин, А. О. Серенок. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
6. Конституція України [із змін та допов.] [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0&c=1>
7. Послання Президента України Віктора Януковича до Українського народу (з Експертною доповіддю НІСД «Україна ХХІ століття. Стратегія реформ і суспільної консолідації») / уклад. А. В. Єрмолаєв. – К. : НІСД, 2010. – 128 с.
8. Остапчук В. С. Проблеми інформаційного суспільства в Україні // Економічні науки. – Серія «Економічна теорія та економічна історія» : зб. наук. пр. Луцького нац. техн. ун-ту. – Вип. 4 (19). / [редкол. : відп. ред. д.е.н., проф. З. В. Герасимчук]. – Луцьк, 2007. – 413 с. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/En/ETEI/2007_4/index.html

Lucenko S. M. Priority directions of development dataware of authorities.

The author examines and analyzes the problems in the field of information society and characterizes directions and prospects dataware of authorities.

Key words: information, dataware.

Луценко С. Н. Приоритетные направления развития информационного обеспечения органов власти.

В статье рассматриваются и анализируются проблемы в сфере информационного общества и характеризуются направления и перспективы информационного обеспечения органов власти.

Ключевые слова: информация, информационное обеспечение.